

# ȘAFRAN PRINTRE NEMURITORI

Joi, 27 iulie 2006, a încetat din viață, la domiciliul său din Geneva, Marele Rabin dr. Alexandru Șafran, fost Șef Rabin al evreilor din România între anii 1940-1947. La 12 septembrie 2006, ar fi împlinit 96 de ani. A fost senator pe viață al României. Era un mare învățat iudaist, autor a numeroase studii, articole, cărți despre Cabala, Talmud, etică iudaică ș.a. Ceremonia înmormântării a avut loc la 31 iulie a.c., în cimitirul din Bnei Brak - Israel. Din partea F.C.E.R., a participat av. Iulian Sorin, care a transmis condoleanțe familiei din partea președintelui Federației, deputat dr. Aurel Vainer, și a sa.



Trecerea în eternitate a doctorului Alexandru Șafran z.l., fost Șef Rabin al României între anii 1940-1944, membru de onoare al Academiei Române, cărturar european de prim ordin, a fost marcată în presa culturală românească. Mesaje de condoleanțe au fost adresate F.C.E.R. de către Regele Mihai I, de conducătorii Marii Loji Naționale „Dacia”. Presa israeliană de limba română a menționat evenimentul. Ceremonia de Șoșim a avut loc la Templul Coral din București. În acest număr, publicăm extrase din articolele apărute în presa românească și israeliană, evocări și comentarii despre o viață și o operă emblematică, ca și fragmente din *Caietul Cultural R.E.* dedicat ilustrei personalități evreo-române - „Șafran printre nemuritori”.

MESAJE DE CONDOLEANȚE

**Majestatea Sa Regele MIHAI I al României**

„Era apropiat familiei mele și țării”

[...] Îmi aduc atât de bine aminte de toate întâlnirile, destul de numeroase, pe care eu și mama mea, Regina Elena, le-am avut cu Rabinul. Era apropiat familiei mele și țării.

Este o pierdere foarte grea pentru noi toți și îndeosebi pentru evreii români și comunitățile evreiești din România. Trimit un ultim omagiu acestui om care nu a încetat toată viața lui să poarte pe umeri suferințele atâtor generații de evrei.

Familia mea și cu mine suntem alături de familia Marelui Rabin Alexandru Șafran, în acest triste momente. (28 iulie 2006)

**Marea Lojă Națională „Dacia”**

„Vă rog să adăugați doliului dvs. și doliul nostru”

Marea Lojă Națională „Dacia”, reunită în ținută specială, vă roagă să adăugați doliului dumneavoastră și doliul nostru la moartea celui ce a fost Șef Rabin al Cantonului de Geneva, Alexandru Șafran [...]. În semn de doliu a fost coborâtă în bernă Baniera Marii Loji Naționale „Dacia”. Fie ca Marele Arhitect al Universului să ne călăuzească în Lucrarea noastră și să ne protejeze.

Mare Maestru, (ss.) DORIAN ORZ  
Mare Secretar, (ss.) ADRIAN MIHAI IONESCU-MIU

## Un intelectual de vârf al iudaismului european

[...] Alexandru Șafran devine, la cei 30 de ani ai săi, cel mai tânăr șef rabin din lume și continuă cu merit atribuțiile revenite predecesorului său, decedat în 1939. Situația evreimii din România, după cum se știe, se deteriorează crescând, începând cu anii 1940, mai ales după intrarea țării în orbita Germaniei hitleriste și instaurarea regimului (legionar) antonescian [...]. Dar au trecut anii războiului și ai totalitarismului brun, iar la orizont se profila... totalitarismul roșu, precedat, însă, de o „tranzitie” de câțiva ani (1945-1948) în care Șef Rabinul Al. Șafran s-a implicat în nenumărate acțiuni de redresare a situației evreimii supuse până atunci prigoanei [...]. Refuza cu hotărâre și dezaproba presiunea exercitată asupra sa de Cartierul General Sovietic de a-l denunța public pe Maniu. Are de ales între arest și dispariție din viața publică evreiască: ceea ce echivala, în fapt, cu expulzarea. La 22 decembrie 1947, Al. Șafran și familia părăsesc Bucureștiul și țara [...]. Ajuns la Geneva, devine unul dintre cei mai puternici critici ai comunismului din țara pe care a trebuit s-o părăsească și, totodată, unul dintre intelectualii de vârf ai iudaismului european, având contribuții remarcabile în domeniile spiritualității evreiești, precum mistica iudaică (Cabala), hermeneutica biblică, etica mozaică ș.a.m.d. [...] („Observator Cultural”, 10-16 august 2006)

HARY KULLER

## Lider spiritual al evreilor români într-un timp bezmetic

[...] A fost ales Șef Rabin, într-un moment foarte critic pentru evreii europeni și, implicit, pentru evreii români [...]. Tot ce va realiza Șef Rabinul Șafran pentru ameliorarea situației dramatice a comunității sale se va datora înzestrărilor sale diplomatice, pragmatismului, capacității de a construi punți ecumenice [...].

Aflat în iarna lui '47 în vizită în S.U.A., Șef Rabinul Șafran ia legătura cu oameni politici evreo-americani, cu lideri ai unor mari organizații evreiești americane și internaționale pentru ajutorarea României, care traversa o gravă perioadă de secetă... Președintele Truman decide să trimită subsidii României [...]. Idealismul și necunoașterea realităților din Uniunea Sovietică aveau să facă din „ilegalității” evrei primele victime ale dictaturilor de tip stalinist. Naivitate exista și în dorința Șef Rabinului Șafran de a lua legătura, la nivel comunitar, cu evreii din U.R.S.S., considerând că ambele comunități evreiești, importante, au în comun suferințele îndurate în timpul războiului. I se părea de bun augur activitatea, în Uniunea Sovietică, a unui Comitet evreiesc antifascist. Putea oare bănuși, atunci, ce soartă rezerva, în curând, dictatura stalinistă atâtor membri marcanți ai acestui Comitet, arhizii de primă mărime - Michoels, Markis, Feffer, iată numai câteva nume -, care aveau să fie arestați și asasinați? [...] Dacă noul regim instaurat de armata sovietică reușe ceva, acest lucru era nașterea unei noi forme de antisemitism: mitul „puterii evreilor comunisti”. Când, în realitate, se știa bine că personajul-cheie la București era Andrei Vișinski, ministrul adjunct de externe al U.R.S.S., nu cutare sau cutare „evreu comunist”, observa cu mâhnire Șef Rabinul Șafran [...]. („Observator Cultural”, 17-23 august 2006)

IULIA DELEANU

[...] Datorită lui Alexandru Șafran, procesul de nimicire a evreilor din România, început mai devreme ca în alte țări, s-a oprit mai devreme [...]. Declarat primul ostatic al populației evreiești, tânărul Mare Rabin a reușit

totuși să salveze viața unei jumătăți a evreilor din România, obținând ajutor din partea diverselor personalități, printre care Regina-mamă Elena (căreia i s-a decernat, post-mortem, în 1993, de către instituția „Yad Vashem” din Ierusalim, titlul „Drepti între Popoare”) și Regele Mihai [...]. Carismatic și convingător, tânărul Mare Rabin a reușit prin puterea cuvântului să-i facă să intervină în favoarea evreilor din România pe cei mai înalți demnitari eclesiastici creștini din țară [...].

Devenit Mare Rabin al Genevei, el a jucat, timp de peste cincizeci de ani, un rol de prim-plan în reconcilierea dintre creștini și evrei (a participat la celebra Conferință de la Seelisberg, în 1947, și s-a întâlnit cu Papa Ioan Paul II, la Roma, în 1985), luptând pentru înapoierea orfanilor evrei ai Shoahului comunităților evreiești, denunțând antisemitismul, reclamând dreptul la emigrare pentru evreii din U.R.S.S. și intervenind pentru eliberarea prizonierilor israelieni după Războiul de Iom Kipur din 1973.

După aproape o jumătate de secol, el a fost primit oficial în România, unde a fost numit „Cetățean de onoare” al Bacăului, „Doctor Honoris Causa” al Universității din Iași și membru de onoare al Academiei Române [...]. Alexandru Șafran reprezintă pentru România și iudaismul mondial o rază de lumină. (Din revista „22”, nr. 857, 11-17 august 2006)

CAROL IANCU

## O viață de luptă, o rază de lumină

## „Unul dintre cei mai mari dascăli ai generației sale”

[...] Îl țin minte când eram copil și mergeam la Sinagoga Malbim din București [...]. Am avut cinstea de a-l întâlni deseori în Israel, dar și când fusese în România, în ultimii ani, când a fost numit „Membru de onoare” al Academiei Române, când a revenit la Templul Coral și în Senatul României. Pretutindeni, a entuziasmat publicul. La 3 martie 1995, la Templul Coral, fusese primit cu mari onoruri, pășind în Templu pe aceeași intrare pe care intrase ca Șef Rabin la vârsta de 29 de ani [...]. Acum câteva luni am primit ultimul sau volum, „Heșbono șel Oam” („Drumurile lumii”), în limba ebraică, publicat de prestigiosul Institut din Ierusalim „Mosad Harav Kook”. Cartea, cu o prefață a Gaonului însuși, este datată Hanuca 5766 (acum opt luni) [...]. Deși la vârsta patriarhilor, Gaonul a avut până în ultimul moment o gândire lucidă [...]. Elie Wiesel, laureat al Premiului Nobel, scria despre Gaonul Șafran: „Ghid spiritual, scriitor, filosof, profesor, Marele Rabin Șafran întrunește toate aceste calități și una în plus. Este un dascăl, unul dintre cei mai mari ai generației sale, căruia îi datorăm admirație și recunoștință”.

Ing. BARUCH TERCATIN

## „Am participat la instalarea sa ca Șef Rabin”

tragice care au urmat [...]. A vizitat Israelul de mai multe ori, ținând predici și conferințe interesante. În semn de omagiu, sinagoga noastră din Tel Aviv, „Beit Iacov Iosef - Rav Zvi Gutman”, l-a ales președinte de onoare [...]. Fie-i memoria binecuvântată.

Rav EFRAIM GUTMAN

De curând, postul de televiziune Tv.R.I. a retransmis episodul 12 din serialul „Minorități sub trei dictaturi”, dedicat pogromului de la București din ianuarie 1941.

Episodul începe cu mărturia Șef Rabinului Alexandru Șafran [...]. L-am urmărit pe Marele Rabin în aceste secvențe pe micul ecran și, din nou, mi-a revenit în minte sugestivul portret pe care i l-a făcut pastorul Marc Faessler: *Silueta firavă a Marelui Rabin Șafran pare ieșită dintr-un tablou de Chagall. Ea întruhipează un popas al eternității în lunga măcinare a timpului. Când se apropie de noi cu mâinile sale calde, primitoare, fața lui strălucește, se luminează, exprimând o unitate interioară din care emană, nedespărțite, o mare bunătate și o neînduplecată vigoare. Fiecare vorbă, în timpul întâlnirii cu el, capătă greutate. Cuvântul cel mai banal, expresia cea mai obișnuită dobândesc o imperceptibilă „aură”, care conferă un înțeles adânc lucrurilor comune [...].* La Tel Mond, unde copiii lui stăteau șiva, am evocat personalitatea marelui dispărut cu fiica rabinului, doamna Esther Starobinski-Șafran, profesoară de Istoria Religiiilor la Universitatea din Geneva, și cu fiul rabinului, prof. dr. Avinoam Bezael Șafran, un cunoscut specialist în neuro-oftalmologie [...].

Despre „Grand Rabin Șafran” se poate vorbi zile și nopți, se pot umple rafturi întregi cu cărți și realiza un film de „înaltă clasă” dar, să-l auzi pe fiul domniei sale povestind, este ceva deosebit [...]. Esther are un palmares bogat în domeniul studiilor despre iudaism, recent i s-a publicat o lucrare la Editura Hasefer. Marele Rabin are continuatori.

LIANA SAXONE-HORODI

## Marele Rabin Șafran are continuatori

● Acad. **NICOLAE CAJAL** (z.l.): „Ca om era fermecător, o personalitate cu o inteligență și cultură strălucite. Avea, în același timp, umor și o memorie fabuloasă, care ne epata”.

● **RENÉ-SAMUEL SIRAT**, Șef Rabin al Consistoriului Central Israelit din Franța: „De-a lungul întregii sale vieți, prin scris și prin vorbă, Marele Rabin Alexandru Șafran a strâns oamenii, a răspândit învățăturile fundamentale ale Torei”.

● **ESTHER STAROBINSKI-ȘAFRAN**, profesoară de Istoria Religiiilor la Universitatea din Geneva: „În ce-l privește pe tatăl meu, el s-a consacrat, în principal, eticii și filosofiei, contribuind la iradierea gândirii iudaice într-un spirit universalist. Asemenea lui Maimonide, el a știut să imbine cunoașterea evreiască cu știința profană”.

● **ITZHAK ARTZI**: „Marile personalități au o viață bogată, plină de evenimente, inițiative, acțiuni, speranțe, realizări, eșecuri. Într-un asemenea răboj al vieții sunt presărate și «orele stelare» [...]. Anii 1941-1944 devin «ani stelari», ani în care tânărul Șef Rabin se maturizează. Destinul său istoric îl angajează în lupte pentru însăși existența comunității sale”.

● Cardinalul **ROGER ETCHEGARAY**: „Mi-a apărut întotdeauna ca un «Înțelept al lui Israel», ca un maestru al misticii și al Cabalei”.

● **DAVID BANON**, profesor la Universitățile din Lausanne și Strasbourg: „Ceea ce nu se știe prea bine este faptul că un mare număr de studii au fost redactate în ebraică, constituind, într-un fel, «fața ascunsă» și la fel de importantă a operei. Încerc să pun în lumină această latură a lucrărilor sale. Cred că două trăsături caracterizează fie versiunea franceză, fie cea ebraică. Prima - Alexandru Șafran conferă credibilitate conceptului de religie, acest cuvânt superuzat. El îl înțelege în dubla sa accepție de loc colectiv și social”.

● **MANASE RADNEV**: „Prima noastră întâlnire a avut loc în incinta modernei sinagogi care adăpostește Rabinatul din Geneva; tot acolo, în frumoasa bibliotecă înșesată cu vechi manuscrite și cărți, s-a desfășurat și filmarea. Ni s-a înfățișat un om scund, adus puțin de spate de povara vârstei, cu o barbă mare, albă, cu ochi albaștri, deosebit de frumoși, îmbrăcat în redingota neagră, specifică slujitorilor cultului mozaic. Glasul lui cald, exprimat într-o limbă românească elegantă, impecabilă, «parfumată» cu sintagme amintind timpuri mai vechi, sentimentele prietenești cu care ne-a întâmpinat ca primi soli ai mass media românești, ne-a cucerit imediat”.

● **ȚICU GOLDSTEIN**: „Am pus, în paralel, biografiile a doi dintre cărturarii eminenți ai iudaismului român și universal: dr. Moses Gaster și dr. Alexandru Șafran. Paralela mi s-a părut stupefiantă, exemplară și plină de o tragică măreție”.

(Din „Caietul Cultural R.E.”, „Șafran printre nemuritori”)